

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ RZYM. KAT. PW. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO

2. Czas powstania
2 poł. XIV w.,
wieża 1882 r

3. Miejscowość

LUBNIEWICE

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres ul. Osadników Wojskowych
69-210 Lubniewice

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna
województwo gorzowskie LUBUSKIE
gmina Lubniewice
pow. SULECIN

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Königswalde

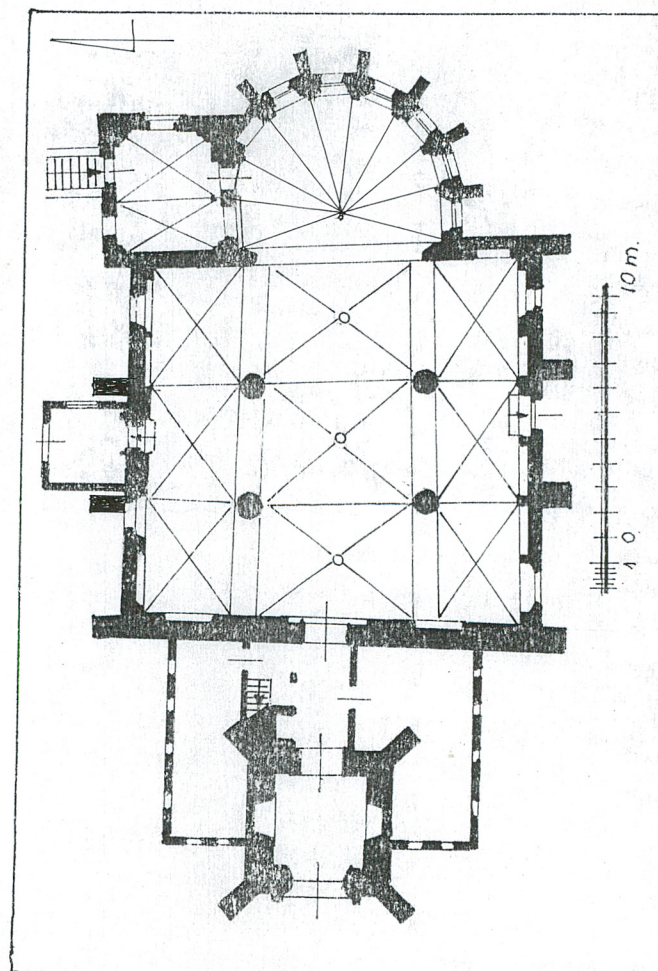
7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975 zielonogórskie
województwo
powiat Sulęcín

8. Właściciel i jego adres Parafia rzym. kat. pw.
Matki Bożej Różańcowej, Lubniewice
ul. Osadników Wojskowych 11, 69-210

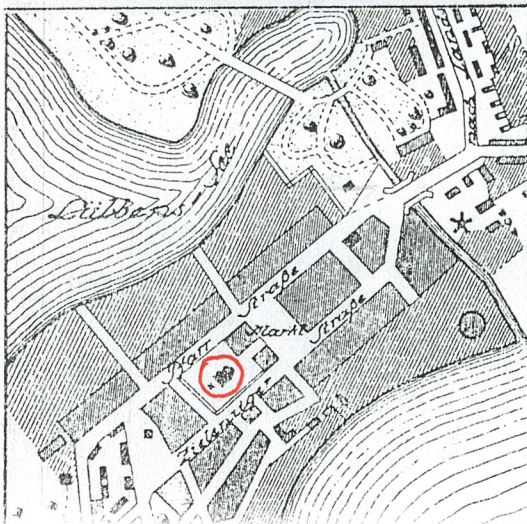
9. Użytkownik i jego adres
Parafia rzym. kat. pw. Matki Bożej Różańcowej,
ul. Osadników Wojskowych 11, 69-210
Lubniewice

10. Rejestr zabytków

Nr 29/76 data 23. 10. 1978
KOK-I-171 27.03.1961

Rzut

Orientacja

Sytuacja. Kościół usytuowany jest w centralnej części miasta, oddalonego o ok. 40 km na południe od Gorzowa. Posadowiony na dużej prostokątnej działce ogrodzonej ze wszystkich stron płotem metalowym na podmurówce kamiennej. Od południa teren działki wznosi się znacznie ponad poziom biegnącej tu ulicy, od północy jest zrównany z nawierzchnią ulicy. Na teren działki prowadzą 3 wejścia; od południa, zachodu i północy. Przy wejściu od tej ostatniej strony stoi budynek dawnej plebani. Nowa plebania, zbudowana w latach siedemdziesiątych usytuowana jest naprzeciwko północnej elewacji kościoła, po drugiej stronie ulicy Osadników Wojskowych. Kościół jest orientowany.

Mury obwodowe. Kościół posadowiony na fundamentach z nieregularnych głazów granitowych, zbudowany jest z kamieni granitowych, cegły ceramicznej o dużym formacie, z cegły maszynowej, produkowanej współcześnie i rozbiórkowej. Z kamieni granitowych zbudowane są dolne partie elewacji południowej, z cegły ceramicznej o formacie 29 x 14 x 9, w wiązaniu wendyjskim i gotyckim zbudowane są mury obwodowe korpusu i prezbiterium, zakrystia oraz filary we wnętrzu. Z cegły maszynowej zbudowane są mury obwodowe wieży, kruchty południowej i korona murów korpusu i prezbiterium. Z cegły produkowanej współcześnie zbudowana jest przybudówka łącząca wieżę z korpusem, a z cegły rozbiórkowej wykonane są przemurowania. Elewacje wszystkich członów kościoła są pozostawione w cegle, poza niewielkimi fragmentami otynkowanymi. Otynkowane są pasy fryzów podokapowych, blendy w szczycie zach, szczyt wschodni i parapety okien. Ściany we wnętrzu i wysklepki sklepień są również otynkowane tynkami wapiennymi. Filary, gurdy międzyarkadowe i żebra pozostawione są w cegle.

Sklepienia i stropy. Wnętrze prezbiterium przykryte jest sklepieniem konchowym, betonowym z ceglanyimi żebami. Nawę główną korpusu nakrywają również sklepienia betonowe z ceglanyimi żebami, typu krzyżowo żebrowego. Nawy boczne przykryte są sklepieniami krzyżowo żebrowymi, ceglanyimi z okresu budowy kościoła. Wnętrze zakrystii przykrywają dwa przęsła sklepienia krzyżowo żebrowego, wykonanego z cegły. Kruchta podwieżowa nakryta jest sklepieniem krzyżowo żebrowym. Wnętrze kruchty południowej nakrywa dach.

Wieżba dachowa i pokrycie dachu. Nad korpusem i prezbiterium założona jest wieżba drewniana o ustroju storczykowym, pochodząca najprawdopodobniej z 2 poł. XVIIw. Wzdłuż obu połaci podłużnych, w osiach filarów ustawione są dwa rzędy słupów, belek i zastrzałów. W czasie ostatniej restauracji kościoła wieżba nad nawą główną została częściowo przekształcona; wycięto wówczas m.n. części belki, na której oparte były storczyki, a konstrukcję wieżby wzmocniono poprzez wykonanie betonowych ścian, na których osadzono sklepienia. Dachy kościoła pokryte są dachówką ceramiczną, karpiówką, układaną w koronkę, hełm wieży pokryty jest arkuszami blachy cynkowej, a dachy przybudówki przywieżowej przykryte są papą.

Kościół zbudowany został w 2 połowie XIVw, w centralnej części Lubniewic, które w tym czasie posiadały już status miasta. Data lokacji nie jest wprawdzie znana, ale jako miasto miejscowość tę wymieniono w źródłach w 1336r. W tym okresie Lubniewice należały do rycerza Jana de Sunnenwalde. W 1352r przekazane zostały rycerzowi Johannowi von Waldow. W rękach tej rodziny miasto, z krótkimi przerwami pozostawało do XXw. Kościół do 1945r pozostawał pod patronatem właścicieli miasta. W okresie średniowiecza rozbudowany o zakrystię, był tak jak obecnie trzynawową i trzyprzęślową halą z wielobocznym prezbiterium i ceglana wieżą przyległą do elewacji zachodniej. Wnętrze nakryte było sklepieniami krzyżowo żebrowymi. Pod koniec XVw, wieża uległa najprawdopodobniej zniszczeniu, bowiem na początku XVIw, rozebrano ją a na jej miejscu wzniesiono wieżę drewnianą, przebudowując również zachodni szczyt korpusu. W okresie reformacji kościół został zamieniony na zbór ewangelicki i takim pozostawał do 1945r. W 1648 roku, w czasie pożaru miasta spalił się również kościół, który odbudowano w 1664r. W trakcie tego remontu, na miejscu sklepień ceglanych w prezbiterium i nawie głównej korpusu założono drewniane sklepienia kolabowe, wymieniono też wieżbę dachową wystrój wnętrz. W elewacjach korpusu wykuto rząd dodatkowych okienek, które doświetlały

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne Obiekt sakralny	17. Użytkowanie obecne Obiekt sakralny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja W okresie tuż powojennym we wnętrzu prowadzono niewielkie zakresy prac remontowych, które polegały m.n. na usunięciu empor bocznych. Gruntowny remont przeprowadzono w latach 1964-1971. W tym okresie zdemontowano drewniane koleby przykrywające nawę główną i prezbiterium, a w ich miejsce założono ceglano betonowe sklepienia krzyżowo żebrowe i baldachimowe. Usunięto również drewnianą emporę i wybudowano nową na płycie masywnej. Z filarów, żeber i części ścian zdjęto tynki i pozostawiono je w licu ceglanym. Założono nową posadzkę z odłamków marmuru. Przeprowadzono renowację stolarki drzwi. Na poddaszu, w związku z budową sklepień przerobiono częściowo więźbę dachową i wprowadzono betonowe usztywnienia pod konstrukcję sklepień. Do bocznych elewacji wieży dobudowano przybudówkę z salkami katechetycznymi. W jej wnętrzu wybudowano masywne schody prowadzące na emporę organową. W 1982r w oknach prezbiterium i w jednym oknie nawy południowej zamontowano witraże projektu Bardońskiej z Poznania. W latach 1997-1998 powstały dwa kolejne witraże fundacji P.Bukowiczów z Zielonej Góry. W tym czasie również wykonany został ołtarz posoborowy i ambonka oraz przeprowadzona została konserwacja ambony, obrazu ze sceną "Ostatnia Wieczerza" i dwóch krucyfiksów. Wykonana została również konserwacja rzeźby św. Katarzyny i Barbary oraz szafy z renesansowymi reliefami. Aktualnie prowadzony jest remont organów. W latach 1996-1997 wykonane zostały nowe nawierzchnie ścieżek wokół kościoła.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania kościoła jest średni. Najbardziej uszkodzone jest pokrycie dachów, więźba dachowa i elewacje. Wnętrze zachowane jest w stanie dobrym. Drewniane elementy więźby są zawilgocone, zaatakowane owadami i częściowo spruchniałe. Pokrycie dachu jest nieszczelne, dachówki są spękanе ze szczelinami i ubytkami. Elewacje spękanе, z ubytkami cegieł i spoin. Większość kształtek profilowania ościeży portali i okien jest uszkodzona lub ich wogóle brakuje. Część elewacji pokryta jest zniszczonymi tynkami. Rewaloryzacji wymagają elewacje przybudówki przywieżowej.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Zalecany jest pilny remont więźby dachowej i wymiana pokrycia dachu. Dach należy pokryć dachówkami ceramicznymi karpiówkami ułożonymi w koronkę. Więźbę należy wzmocnić i zaimpregnować. Pęknięcia na elewacji należy zamurować, oczyścić z resztek tynków, uzupełnić ubytki w licu i spoinach i zrekonstruować wszystkie zniszczone i brakujące kształtki w ościeżach portali i okien. Dokumentacji z w/w prac brak.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Biblioteka

- F.Adler, Mittelalterliche Backstein-Bauwerke des Preussischen Staates, Bd.II, Berlin 1898, s. 113
- G. Dehio, Handbuch des Kunstdenkmäler, Bd.II., s.239
- Denkmalpflegebericht I, 1902/3, s. 95
- E. Keyser, Deutsche Städtebuch, Bd.I, Stuttgart, 1939, s. 563
- H. E.Kubach, Die Kunstdenkmäler des Kreises Ost Sternberg, Stuttgart, 1960, s.
- Karty ewidencyjne wyposażenia kościoła, oprac. W.Puget, Zielona Góra 1968r

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne *Karta ewid. arch. nr 850*
850

25. Opracował mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska, XII 1998r
tekst.....
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr. K.Kalita Skwirzyńska, XII, 1998r
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr. K.Kalita Skwirzyńska, XII, 1998r
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

WOJEWÓDZKI ODDZIAŁ
PAŃSTWOWEJ SŁUŻBY OCHRONY ZABYTKÓW
ul. Jagiellońska 8
66-413 GOŁOŹÓW WLKP.
tel./fax (095) 723-612, 215-295

Wł. Chrostowski
mgr Władysław Chrostowski
WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

27. Załączniki

Miejscowość LUBNIEWICE	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół par.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d.tekstu, foto
---------------------------	--	--

c.d.p.13

Schody. Na zewnątrz usytuowane są przed wejściem do zakrystii, kamienne. Schody wewnętrzne prowadzące na emporę organową i na wyższe kondygnacje wieży, mieszczą się w przybudówce przywieżowej, masywne, wykonane w czasie ostatniego remontu.

Posadzki i podłogi. Aktualnie we wnętrzu kościoła założone są posadzki z odłamków marmuru, natomiast w kruchcie podwieżowej i w pomieszczeniach przybudówki występują posadzki betonowe. Przed remontem w kościele były posadzki ceglane.

Stolarka drzwi. Do wnętrza kościoła prowadzą 4 wejścia. W portalu południowym osadzone są drzwi jednoskrzydłowe, deskowe. W portalu północnym również drzwi jednoskrzydłowe, deskowo klepkowe z nadświetlem. Klepki nabijane ćwiekami ułożone są w kształcie rombu. W drzwiach wieży osadzona jest stolarka dwuskrzydłowa, z nadświetlem. Skrzydła deskowe z pionowymi listwami i ozdobnymi okuciami. W drzwiach zakrystii stolarka deskowa, jednoskrzydłowa.

Stolarka okien. W oknach osadzone są witraże w ramach stalowych wzmocnione wiatrownicami. W oknach wieży drewniane ramy i maswerki.

Rzut. Kościół jest budowlą złożoną z trzynawowego i trzyprzęsłowego korpusu, wielobocznego prezbiterium, zakrystii, kruchty południowej, wolnostojącej wieży i przybudówki łączącej wieżę z korpusem. Korpus nawowy założony jest na planie zbliżonym do kwadratu lekko zwężającego się w kierunku wschodnim, o wymiarach 18.20 x 19.25m. Prezbiterium nieco szersze od nawy głównej zakończone jest 9 bokami z 16 boku i ma głębokość 7.00m. Zakrystia przylega do północnej elewacji prezbiterium, a założona jest na planie prostokąta. Kruchta północna na planie kwadratu o wymiarach 3.85 x 3.85m. Wieża na planie zbliżonym do kwadratu o wymiarach 7.00 x 6.65m, oddalona jest od fasady korpusu o 4.90m. Przybudówka ma szerokość 8.45m a długość 14.52m.

c.d. wkładka nr 2

c.d. p. 12

wnętrza naw bocznych zabudowanych emporami. Wkrótce po remoncie, w 1683r, Lubniewice oddane zostały przez rodzinę v. Waldow w zarząd polskiemu uchodźcy, arianinowi Achacemu Taszyckiemu, a w 1698 roku baronowi v. Schmettau, który zarządzał miastem do 1738 roku. Wówczas Lubniewice ponownie wróciły w posiadanie rodziny v. Waldow. W 1785r odnawiana była drewniana wieża kościelna. Kolejny, gruntowny remont świątyni przeprowadzony został w 1882r. Wówczas rozebrano wieżę drewnianą i wybudowano nową wolnostojącą ceglana dzwonnice, odsuniętą od fasady. Do północnej elewacji korpusu dobudowano ceglana kruchtę i przemurowano koronę murów. Na początku XXw prowadzono drobne remonty i renowacje wyposażenia. Po 1945r kościół został przekazany w użytkowanie parafii rzym. kat. w Lubniewicach. Poświęcony został jeszcze w tym samym roku pw. Podwyższenia św. Krzyża Świętego.

Kościół gotycki, wieża neogotycka.

mgr.K.Kalita Skwirzyńska XII. 1998r.
 (imię, nazwisko, data)

Isce przechowywania negatywów:

Widok ogólny od str. południowej

Widok na prezbiterium i zakrystię

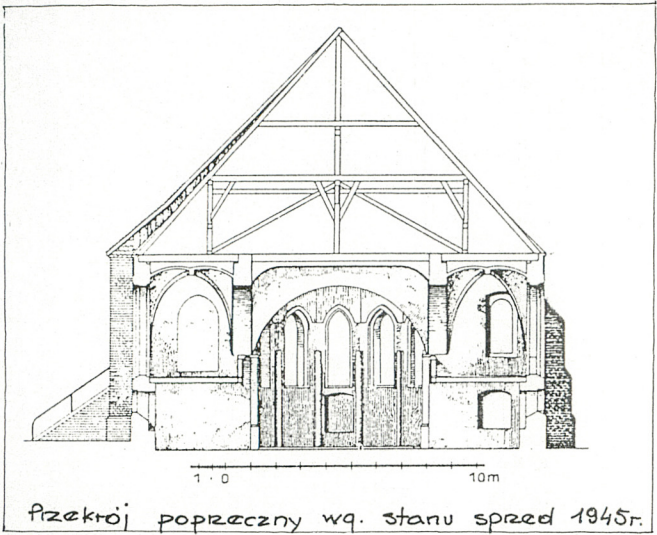
Widok na elewację północną

Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
LUBNIEWICE	Kościół par.	c.d. tekstu, foto

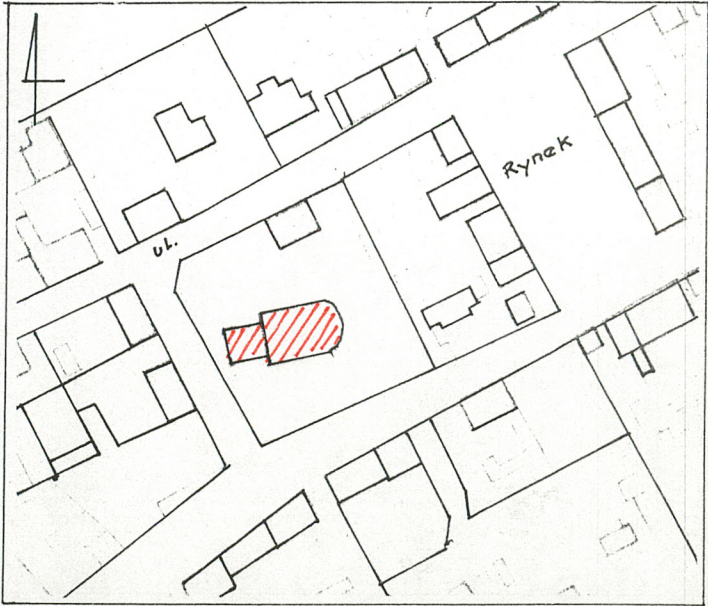
c.d.p. 13

Bryła. Bryła kościoła jest zróżnicowana. Korpus nawowy, opięty przyporami, przykryty jest dachem dwuspadowym. Od zachodu zakończony trójkątnym szczytem, od wschodu połówką szczytu po stronie południowej. Połąc północna połączona jest z połącią dachu zakrystii. Prezbiterium przykryte jest odrębnym dachem wielospadowym, którego wierzchołek sięga kalenicy dachu korpusu. Kruchta niższa od korpusu, nakryta jest dachem dwuspadowym z trójkątnym szczytem od strony północnej. Górująca nad całością wieża jest czterokondygnacyjna, zakończona smukłą, ośmioboczną latarnią nakrytą wysokim stożkowym hełmem. Przybudówka zachodnia dostawiona do południowej i północnej elewacji wieży, jest dwukondygnacyjna, nieco niższa od korpusu nawowego, przykryta dachem płaskim.

Elewacje. Opracowane również w sposób zróżnicowany. Podłużne elewacje korpusu opięte są dwuuskokowymi przyporami o ściętych ukośnie wierzchołkach. Pomiędzy przyporami, na osiach centralnych mieszczą się pojedyncze portale i okna. Wszystkie zakończone ostrołukami poza oknem nad kruchtą północną, które zakończone jest półkoliście. Ościeża portali i okien profilowane są podobnymi zestawami kształtek złożonych z osadzonych na podkładkach półwałków i wkłések. Pod oknami widoczne ślady zamurowanych okienek. Portal północny zasłonięty jest wtórnie dobudowaną kruchtą z odcinkowym wejściem w elewacji północnej. Elewacje wieńczą szerokie pasy , gładko otynkowanych fryzów i gzyśy z wysuniętych przed lico cegieł. Zachodnią elewację korpusu zasłania w przyziemiu przybudówka. Widoczne są jedynie narożniki i szczyt. Szczyt trójkątny, podzielony jest dwoma pasami fryzów, wypełnionych pionowymi słupkami. Powierzchnię szczytu pomiędzy fryzami dzieli gęsty rytm prostokątnych, otynkowanych blend, rozdzielonych wąskimi pasami ceglanego muru, z zachowanymi śladowo cegłami zendrówkami z których wykonane były narożniki. Zendrówki ułożone były na przemian z cegłą ceramiczną. Wschodnia elewacja korpusu widoczna jest tylko po stronie południowej. Widnieje w niej jedno zamurowane okno o wykroju identycznym jak w elewacjach podłużnych.Połówka szczytu nad tą elewacją jest otynkowana na gładko. Elewacje prezbiterium również opięte dwuuskokowymi przyporami, posadowionymi na cokołach. Pomiędzy przyporami usytuowanych jest 6 ostrołukowych okien, których ościeża profilowane są

Przekrój poprzeczny wg. stanu sprzed 1945r.

Sytuacja

adkę założył: mgr. K.kalita Skwirzyńska XII 1998r.
(imię, nazwisko, data)

c.d. wkładka nr 3

140 przechowywania negatywów:

Fragment fasady wieży

Elewacja południowa

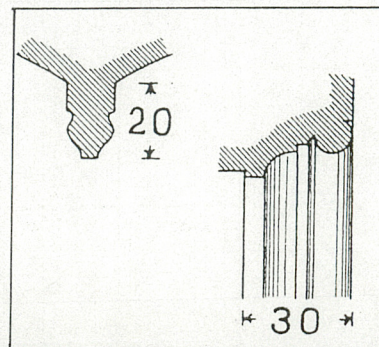
Wnętrze nawy głównej i prezbiterium

Miejscowość LUBNIEWICE	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół par	3. Zawartość wkladki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. tekstu, foto
---------------------------	---	---

c.d. p. 13

trzema zestawionymi obok siebie płytkami półwałkami, osadzonymi na cokolikach. Mur ponad oknami jest przelicowany nową cegłą maszynową. Elewacje zakrystii dzielą od północy ; jedno wejście odcinkowe i dwa okna ostrołukowe. W elewacji wschodniej mieści się 1 okno. Ościeża okien są prosto wycięte w murze. Nad oknami przebiegają pasy tynkowanych fryzów. Narożniki wieży ujęte są przyporami, które w ponad ostatnią kondygnacją przechodzą w sterczyny. Na osi zachodniej elewacji wieży usytuowany jest ostrołukowy portal zwieńczony wimpergą i kwiatonem. Powyżej mieści się rozeta wypełniona maswerkiem. Nad rozetą biegnie fryz wypełniony ceglami ułożonymi w motywy rombów. Wyżej wznosi się poziom 3 i 4 kondygnacji z elewacjami podzielonymi identycznie pojedynczymi oknami ostrołukowymi i zwieńczonymi wimpergami. W polach wimperg zwieńczonych kwiatonami umieszczone są tarcze zegarowe. Wyżej wznosi się trzon latarni której elewacje podzielone są wąskimi ostrołukowymi otworami akustycznymi, umieszczonymi w płycinach. Elewacje przybudówki podzielone są gęstym rytmem asymetrycznie rozstawionych wąskich prześwitów, rozdzielonych pionowymi słupkami.

Wnętrze korpusu rozwiązane w formie pseudobazyliki, podzielone jest na nawy przy pomocy dwóch par ośmiobocznych filarów, posadowionych na kolistych cokołach. Filary zakończone są wąskimi przepaskami, na których opierają się żebra sklepienne. Pomiedzy arkadami rozpięte są szerokie i gładkie gurdy, nad którymi nadmurowane są niskie partie murów pseudobazyliki. Sklepienia w nawach bocznych osadzone są ok. 1.00m niżej niż w nawie głównej. Nawa ta otwarta jest do wnętrza prezbiterium półkolistym łukiem tęczowym opartym na półfilarach opracowanych analogicznie jak w nawach. Pod oknami prezbiterium usytuowane są szerokie blendy zakończone płaskimi łukami odcinkowymi. Żebra ze sklepień spływają na

Chrzcielnica marmurowa z XII w.?

Wkładkę założył: mgr. K. Kalita Skwirzyńska XII. 1998r.

(Imię, nazwisko, data)

Źródło przechowywania negatywów:

raf. Z.P. Ostróda zam. 699 nakł. 23.600

Wzór ODZ 1978 r.

Ołtarz główny z XVII w

Nawa główna

Portal w elewacji północnej

Miejscowość LUBNIEWICE	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół par.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. tekstu, foto
---------------------------	--	---

c.d. p. 13.

ceglane, proste słupki usytuowane pomiędzy oknami. Wnętrze zakrystii skomunikowane z prezbiterium przejściem, jest dwuprzęsłowe. Przy ścianie zachodniej korpusu usytuowana jest empora organowa. Pod nią mieści się prostokątne wejście do wnętrza łącznika. We wnętrzu tym, podzielonym na trzy części, usytuowane są schody prowadzące na emporę organową i na poddasze. Wejście na poddasze korpusu prowadzi przez otwór wykuty w szczycie zachodnim.

Wypożyczenie. W kościele znajdują się następujące elementy wyposażenia; 1/ ołtarz główny z k. XVIIw, drewniany polichromowany ze złoceniami i synycerką, z 7 rzeźbami i 2 obrazami, 2/ ambona z k. XVIIw, drewniana, polichromowana ze snycerką i obrazami 4 -ch ewangelistów, 3/ obraz "Ostatnia Wieczerza" z k. XVIIw, pochodzący z predelli ołtarza gł., 4/ krucyfiks z XVIw, drewniany po konserwacji, 5/ krucyfiks z XVIIIw, drewniany po konserwacji, 6/ prospekt organowy, z 4 ćw. XIXw, drewniany ze złoceniami, 7/ 2 świeczniki wiszące z XVIII i XIXw, mosiężne, 8/ chrzcielnica romańska z XIIw, z marmuru karraryjskiego, 9/ kapitel antyczny przerobiony na kropielnicę z marmuru karraryjskiego, 10/ urna antyczna z marmuru karraryjskiego, 11/ 2 kielichy z 1775r, i z XIXw, srebro pozłacane, 12/ pudełko na hostie z 1788r, 13/, 3 lichtarze z XVIII i XIXw, 14/ ampulka z XIXw, 15/ dzban z 1880r, 16/ lichtarz paschalny, drewniany, 17/ naczynie mosiężne z p. XXw, 18/ dzwon z 1646r, 19/, nagrobek rodziny Wolframa z 1814r, 20/ nagrobek kamienny we wnętrzu wieży. Ponadto na plebani przechowywana jest rzeźba późnogotycka przedstawiająca św. Katarzynę i Barbarę, oraz szafa z płaskorzeźbami z XVIw, z elementami ram i płycin dodanych w XIXw.

Instalacje. Elektryczna, odgromowa, akustyczna.

Wkładkę założył: mgr. K. Kalita Skwizyńska XII. 1998r.
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

Wzór ODZ 1978 r.